

АРТЮР РЕМБО ЕДИН СЕЗОН В АДА

Превод от френски: Кирил Кадийски, —

chitanka.info

* * *

Някога, доколкото си спомням, животът ми бе пиршество, на което се разтваряха всички сърца и се лееха всички вина.

Една вечер взех Красотата на коленете си. И ми се стори горчива. И я охулих.

Опълчих се срещу правдата.

Побягнах. О, магьосници, о, ницета, о, ненавист, на вас поверено бе моето съкровище!

Успях да прогоня от съзнанието си всяка човешка надежда. За да удуша радостта, се нахвърлих връз нея с безшумните стъпки на хищник.

Повиках палачите, за да гриза, загивайки, прикладите на техните пушки. Повиках бедствията, за да се задавя с пясък и кръв. Нещастieto бе моят Бог. Проснах се в калта. Изсуших се на вятъра на престъплението. Надсмях се над лудостта.

И пролетта ми донесе ужасния смях на лудия.

Но напоследък, когато бях вече готов да изпусна последния хрип, реших да потърся ключа от някогашния пир, на който апетитът ми може би щеше да се възвърне.

Милосърдие — ето го ключът. Това вдъхновение доказва, че съм бълнувал!

„Ще си останеш хиена и прочие...“ — извика ми Демонът, който ме бе увенчал с прелестни макове. „По-добре да умреш с това твоё настървение, с твоя егоизъм, и всичките смъртни грехове.“

О! Вече съм отишъл твърде далече. Но, скъпи мой Сатана, заклевам те: стига с този бяс в зениците! И в очакване на няколко дребни позакъснели мерзости, аз ти изпращам, на тебе, който обичаш у писателя липсата на дар да описва и поучава, тези няколко отвратителни страници от моя бележник на прокълнат.

НЕЧИСТА КРЪВ

На моите прадеди, галите, дължа избелелите си очи, ограничения ум и непохватност в борбата. Смятам, че дрехите ми са варварски като техните. Само дете не мажа косите си с масло.

Галите били най-примитивните по онова време гадатели, които дерели животни и горили треви.

От тях са ми останали: идолопоклонството и любовта към светотатството. О, и всички пороци, гняв, сладострастие — великолепното сладострастие! — и най-вече лъжата и леността.

С ужас ме изпълват всички занаяти. Господари и работници, всичките селяни — отвратителни. Ръката с перото не е по-долу от ръката с плуга. О, този век на ръцете! Никога няма да имам ръка. И после, покорството води твърде далече. Почтеността на просията ме покъртва. Престъпниците ме изпълват с погнуса като кастрати: аз самият съм непокътнат и ми е все едно.

Но кой направи езика ми тъй коварен, че и до днес да предпазва и направлява моята леност? Без да си служа с тялото — дори за да съществувам, — по-ленив и от жабата, аз живях навсякъде. Няма семейство в Европа, което да не познавам. Искам да кажа — семейства като моето, които дължат всичко на Декларацията за правата на човека. Познавам всяко синче от род!

Де да можех да имам предшественици, по което и да е време от историята на Франция!

Но не, нищо.

Добре знам, че винаги съм бил от по-нисша раса. Не мога да възприема бунта. Моята раса е въставала винаги, само за да граби: както вълците ръфат все още дишащото животно.

Спомням си историята на Франция, първородната дъщеря на Църквата. Аз, селякът, навярно съм поел към Божи гроб... Главата ми е пълна с пътища из швабските полета, с изгледи от Византия, от крепостите на Солим. Преклонението пред Дева Мария, умилиението

пред разпятието се будят в мен сред хиляди нечестиви феерии. Седя прокажен сред изпочупени гърнета и коприва в подножието на един изгризан от слънцето зид. По-късно, като рейтер, съм спрял на стан под нощите на Германия.

О! И още: танцувам шабат на червена поляна заедно със старици и малки деца.

Не се помня отвъд тази земя и извън християнството. Все тъй ще се виждам в отлетялото време. Но винаги сам, бездомен; какъв ли език съм говорил? Изобщо не се виждам сред сподвижниците на Христа. Нито сред хората на Властниците, неговите наместници тук.

Какъв ли съм бил през изминалия век? Едва днес открих себе си. Няма вече скитници, няма и смутове. Нисшите слоеве покориха вече всичко — народът, както се казва, разсъдъкът, нацията и науката.

О! Науката! Всичко е покорено. За тялото и душата — свето причастие са медицината и философията, билките на баячките и народните песни. И развлеченията на принцовете, и игрите, които те забраняват! География, космография, механика, химия!...

Науката, новата благородница! Прогресът! Светът напредва! А защо да не се върти в кръг?

Това е прозрението на числата. Вървим към Духа. Това е моето пророчество, сигурен съм. Всичко разбирам, но понеже не мога да го изразя без езически думи — по-добре да мълча.

Езическата кръв се връща! Духът е близо. Защо Христос не ми идва на помощ, да дари душата ми с благородство и свобода? Уви! Евангелието го няма! Евангелието! Евангелието...

Аз лакомо чакам Бога. Аз съм плебей — вече цяла вечност.

Ето ме по армориканското крайбрежие. Нека в падащия здрач да пламтят градовете. Моят ден догоря, напускам Европа. Морският въздух ще обжари дробовете ми. Далечните слънца ще ме оцавят. Да плаваш, да тъпчеш тревата, да ходиш на лов и най-вече да пушиш; да пиеш напитки, силни като разтопен метал — както са го правили скъпите прадеди около огъня.

Ще се завърна с железни членове, с тъмна кожа, със свирепи очи. Който ме гледа, ще мисли, че съм от силна раса. Ще имам злато. Ще бъда грубиян и безделник. Жените се грижат за всички кръвожадни

сакати, дошли от горещия Юг. Ще се забъркам в политическите афери. Спасен.

Сега съм прокълнат. Родината ме ужасява. Най-добре е — пиянски сън на ронливия бряг.

Още съм тук. Ще поема по тукашните пътеки, под бремето на своя порок, порокът, пуснал корените на страданието до мене, откакто се е пробудил разумът — и който, устремен към небето, ме шиба, поваля и влачи.

Последната невинност и последният свян. Това е. Да не излагам на показ своята отврата и своята измяна.

Стига вече! Движението, товарът, пустинята, досадата и гневът.

На кого да служа? Кое животно да обожавам? Срещу кой ли свят образ да се опълча? Чие сърце да разбия? Каква лъжа да проповядвам? В чия кръв да газя?

По-добре да се пазя от правосъдието. Животът е суров, оскотяването — просто: да вдигнеш с изсъхнал юмрук капака на ковчега, да седнеш, останал без дъх. И няма старост, нито опасности: ужасът не е за французите.

— О! Аз съм тъй изоставен, че предлагам на всеки божествен образ пориви към съвършенство.

О, себеотрицание, о, мое чудно милосърдие! Тук — долу все пак!
De profundis Domine, ама че съм глупак?

Още като дете се възхищавах от непреклонния каторжник, пред когото винаги зее килията; влизах в кръчмите и хановете, които той бе осветил със своето присъствие, гледах с неговите очи синьото небе и усърдното цъфтене на полята. Предугаждах неумолимото му присъствие в градовете. Той беше по-силен и от светец, по-досетлив и от скитник. Той и само той! — свидетел на собствената слава и разум.

По зимните пътища, нощем, без покрив, без дрехи, без хляб — един глас свиваше моето оледеняло сърце: „Слабост или сила: избирай — това е силата. Нито знаеш къде отиваш, нито защо отиваш. Надникни навсякъде. Отговори на всичко. Не ще те убият — ти отдавна си труп“. На сутринта имах такъв отсъстващ поглед, толкова безжизнен вид, че тези, които срещнах, може би не ме видяха.

Калта в градовете неочаквано ми се струваше червена и черна — като огледало, когато лампата се мерзелее в съседната стая, като съкровище в гората! На добър час — крещях и съзирах море от пламъци и дим в небесата. А вляво и вдясно всички богатства: пламтящи като милиарди светкавици.

Но оргиите и приятелството на жените бяха забранени за мен. Нито един приятел. Видях се внезапно пред озверена тълпа, очи в очи с наказателната рота, разплакан от мъка, че не могат да разберат, и всеопрощаващ — като Жана д'Арк! — „Отци, учители и наставници, вие се мамите, хвърляйки ме в ръцете на правосъдието. Никога не съм принадлежал към тази сган. Никога не съм бил християнин. Аз съм от тия, които пеят по време на изтезанията. Аз не разбирам законите. Нямам чувството за морал. Аз съм отрепка; вие се мамите...“

Да, очите ми са затворени за вашата светлина. Аз съм скот, негър. Но мога да бъда спасен. Вие сте прикрити негри, манияци, жестоки, алчни. Търговецо, ти си негър. Съднико, ти си негър. Генерале, ти си негър. Императоре, стара красто, ти си негър: пил си контрабандно питие от фабриката на Сатаната. Тази сган е вдъхновена от треската и от рака. Сакати и старци — толкова са достопочтени, че ти иде да ги опечеш живи. Най-хитрото е да напусна този континент, където броди лудостта, за да търси заложенници сред тези клетници. Навлизам в истинското царство на чадата на Хам.

Познавам ли поне природата? Познавам ли себе си? Стига думи. Аз погребвам мъртвите в своята утроба. Викове, барабан — и танци, танци, танци! Не мога дори да си представя часа, когато белите ще дебаркират и аз ще потъна в небитието.

Глад, жажда, викове и танци, танци, танци!

Белите дебаркират. Оръдието! Трябва да се покориш на кръщението, да се облечеш и да се трудиш.

Получих в сърцето последния удар. О! Не предвиждах това!

Не съм вършил никога зло. Ще бъдат дните ми леки, разкаянието ще ме подмине. Не съм познал терзанията на душата, мъртва почти за доброто, в която се въздига светлината, сурова като надгробни свещи. Участта на синчето от семейство — преждевременен ковчег, обсипан с бистри сълзи. Без съмнение, развратът е глупост, порокът е глупост. Тази гнилоч трябва да се махне. Но часовникът няма да смогне да

отронва само часовете на чистата болка! Ще се възнеса ли като дете, за да си играя в рая, забравил всички несгоди!

По-бързо! Има ли и други животи? Сънят сред богатство е невъзможен. Богатството винаги е било показно. Само божествената любов ни дарява с ключовете на познанието. Виждам, че природата е само привидна доброта. Сбогом, химери, идеали, заблуди.

Благоразумната песен на ангелите се носи от спасителния кораб: това е божествената любов. Две любови. Аз мога да умра от земната любов, от преданост да умра. Изоставих душите, които ще ги гнети скръбта от моето заминаване! Избрахте ме сред корабокрушенците; тези, които остават, нима не са мои приятели?

Спасете ги!

Разумът ми е вроден! Светът е добър. Ще благословя живота. Ще обикна своите братя. Това не са детски обещания. Нито надеждата да се изплъзнеш от старостта и смъртта. Бог ми дарява силата и аз славословя Бога.

Скуката вече не ми харесва. Яростта, развратът, безумието — захвърлих цялото това бреме, като зная всичките им пориви и злощастия. Да преценим, без много да се главозамайваме, размерите на моята невинност.

Не ще мога вече да моля за утехата на бича. Не се виждам запътен на сватба, където да бъда зет на самия Христос.

Не съм в плен на своя разум. Казах: Бог. Искам свобода в спасението: как да я постигна? Лекомислените желания ме напуснаха. Нямам повече нужда от преданост, нито от божествена любов. Не скърбя за времето на чувствителните сърца. Всяко нещо си има оправдание — и презрението, и милосърдието: запазвам си място на върха на тази ангелска стълба на здравия разум.

Колкото до стабилното щастие, домашно или не... не, не мога. Твърде лекомислен съм, твърде слаб. Животът разцъфва в труда — стара истина: но моят живот няма никаква тежест, той полита и витае над действието, най-драгоценното на света.

Сякаш съм стара мома, не ми стига смелост да обикна смъртта!

Да би могъл Бог да ме дари с небесен и въздушен покой, с молитва — като древните светци! Светците! Силните! Анахорети, артисти — кому ли са нужни днес!

Безкраен фарс! Моята невинност ме кара да плача. Животът е фарсът, който играят всички.

Стига! Ето наказанието. — Напред!

О! Дробовете ми пламтят, слепочията ми бучат! Нощта се търкулва в очите ми — ах, това слънце!... Сърцето! Крайниците!...

Къде отиваме? На бой? Аз съм безсилен. Другите настъпват. Сечивата, оръжията... времето!...

Огън! Огън по мен! Хайде! Или се предавам. Страхливци! Загивам! Хвърлям се в краката на конете!

О!...

— Ще свикна с това.

Ето го френският живот, пътеката на честта!

НОЩ В АДА

Погълнах голяма глътка отрова. Трижди благословена поуката, която извлякох. Утробата ми гори. Силата на отровата сгърчва моите крайници, обезобразява ме, просва ме. Изгарям от жажда, задушavam се, не мога да крещя. Това е адът, вечните мъки. Вижте как огънят се надига. Изгарям — както и трябва. Давай, демоне!

Привидя ми се обратът към добро и към щастие: спасението. Но как да опиша видението, щом адът не търпи възхвалите! Това бяха милиони дивни създания, сладостно духовно съзвучие, силата и покоят, благородните амбиции — какво повече?

Благородните амбиции!

И това все пак е животът! — Да, проклятието е вечно! Човек, решил да се осакати, е прокълнат навеки, нали? Виждам се в ада — значи съм там. Това е катехизисът. Роб съм на своето кръщение. Родители, вие сте виновни за моето нещастие. Виновни сте и за своето... Наивен нещастник! Адът нищо не може да стори на езичниците. Това е животът все пак. С времето насладите от проклятието ще стават все по-дълбоки. Престъпление, бързо, нека пропадна в небитието, в името на човешкия закон.

Мълчи, о, мълчи! Ето укора и позора: Сатаната, който твърди, че огънят е скверен, че гневът ми е чудовищно глупав. Стига!... Заблуди, които ми се подшуват, магии, фалшиви ухания, и детинска музика. А като си помисля, че истината е в ръцете ми, че виждам справедливостта: аз имам здрав, непоклатим разум, готов съм за съвършенството. Гордост! Кожата на главата ми се съсухря. Милост! Боя се, Господи! Жаден съм, колко съм жаден! О! Детството, тревата, дъждът, езерото с каменно дъно, и онзи лунен зрак, дванайсет щом удари... В тая доба дяволът е в звънарната. Богородице! Дево Марийо! Ужас от моята тъпота.

Там, долу, не са ли порядъчните души, които ми желаят доброто... Елате... Устата ми е затъкната с възглавница и те не ме

чуват, това са призраци. А и никой никога не мисли за другия. По-надалече. От мен се носи мирис на изгоряло. Истината ви казвам.

Халюцинациите са безкрайни. Това е, което съм имал винаги: никаква вяра в историята, забрава за принципите. Но ще го премълча: поети и визионери могат да ми завидят. Аз съм хиляди пъти по-богат, ще бъда скъперник като морето.

Ах, да! Часовникът на живота спря преди малко. Вече не съм в тоя свят. Богословието е нещо сериозно. Адът наистина е долу, а небесата — горе. Екстаз, кошмари, сън в гнездо от пламъци.

С какви лукавства само ни мами полето... Фердинан, Сатаната, препуска с дивите семена. Исус върви по пурпурни тръни и те не се гънат... Исус вървеше по гневната вода. Фенерът го осветяваше — изправен, бял, с кестеняви къдри, на гребена на изумрудена вълна...

Аз ще разбуля всички мистерии: религиозни или природни, смърт, рождение, бъдеще, минало, космогония, небитие. Аз съм майстор на фантасмагории.

Слушайте!...

Надарен съм с всички таланти! Никого няма и все пак някой е тук: не бих желал да пиляя своето съкровище. Искате ли негърски песни и танци на хурии? Искате ли да изчезна, да се гмурна да търся пръстена? Искате ли? Ще ви направя и злато, и церове.

Вярвайте прочее в мен, вярата облекчава, напътства, лекува. Елате, елате заедно с децата си, нека ви утеша. Нека излея за вас сърцето си — чудното си сърце! — Бедни хора, труженици! Аз не искам молитви. Само вашата доверчивост — и ще бъда щастлив.

Да помислим и за мен. Не ми е жал за тоя свят. Провървя ми: не страдам повече отпреди. Животът ми беше само сладки безумия и ето това е жалкото.

Ха! Да направим всички възможни гримаси.

Безспорно ние сме извън света. И повече нито звук. Изчезна чувството ми за мярка. О, моят замък, моята Саксония, моята върбова гора. Вечерите, утрините, нощите, дните... Толкова съм уморен!

Би трябвало да имам свой ад за гнева, свой ад за гордостта. И ад за нежностите. Цяла адова симфония.

Умирам от умора. Ето го гробът, отивам при червеите. О, ужас на ужасите! Сатана, шегобиецо, ти искаш да ме сразиш със своите чародейства. Аз моля. Аз моля! Един удар с вилата. Една капка огън...

О! Дано да се върна отново в живота! Да хвърля поглед към нашите безобразия. И тази отрова, тази целувка — хиляди пъти проклета! Моята слабост и тази световна жестокост! Господи помилуй, скрий ме, едва се държа! И вече съм скрит и все пак не съм.

Ето огънят пак се надига заедно със своята жертва.

БЪЛНУВАНИЯ I

БЕЗУМНАТА ДЕВСТВЕНИЦА

ПЪКЛЕНИЯТ СЪПРУГ

Да чуем изповедта на една съкилийничка от ада:

„О, божествени Съпруже. Господарю мой, не отблъсквай изповедта на най-тъжната ти слугиня. Аз съм загубена. Аз съм пияна. И омърсена. Какъв живот!

Прости ми, божествени Господарю, прости ми! О, прости ми! Колко сълзи! И колко ли още, по-късно, надявам се!

След време ще позная божествения Съпруг! Аз съм родена да Му се покорявам. Нека другият сега да ме бие!

Сега съм на дъното на света. О, приятелки мои!... Не, няма никакви приятелки! Не знам да има подобни бълнувания и мъки... Глупаво е, нали?

Аз страдам, крещя. Аз страдам, наистина. И все пак всичко ми е позволено, на мен, презряната и от най-презрените души.

Нека направя най-последна изповед, пък ако ще да я повторя за стотен път — тъй мрачна и тъй нищожна.

Аз съм робиня на пъкления Съпруг, на този, който погуби безумните девственици. Това е онзи там демон. Не призрак и не привидение. Но аз, която загубих своето благоразумие, аз — низвергната и мъртва за тоя свят — знам, че мене никой не ще ме погуби. Как да ви го опиша! Аз не зная вече и да говоря. В траур съм. Плача. Треперя от страх. Глътка въздух, Господи, моля те, много те моля!

Аз съм вдовица... Бях вдовица. Да, аз бях твърде сериозна някога, не съм родена, за да се превърна в скелет! Той беше почти дете. Неговата тайнствена изтънченост ме прельсти. Забравих човешкия си дълг, за да го последвам. Какъв живот! Истинският живот го няма. Ние сме извън света. Вървя натам, където той върви, така и трябва. Но той

често се нахвърля върху мен, бедната душа. Демонът! Това е демон, вие го знаете, това не е човек.

Казва: Не обичам жените. Любовта ще трябва да се открие отново, повече от ясно е. Те са способни да искат само едно: сигурност. И само щом я постигнат — захвърлят настрана и сърцето, и красотата: остава само хладното презрение, храната на днешния брак. Или ако видя жена, която явно е щастлива и която бих могъл да направя своя добра приятелка, то тя вече е наръфана от някой звяр, чувствителен като дръвник.

Слушам го как той превръща безчестието в слава, жестокостта в очарование. «Аз съм от далечна раса: мои предци са били скандинавците; те се пронизвали в ребрата, пиели своята кръв. Ще си направя нарязи по цялото тяло, ще се татуирам, искам да стана отвратителен като монголец: ще видиш — ще вия из улиците. Искам да полудея от бяс. Не ми показвай никога накити, ще пълзя по килима и ще се гърча. Моето богатство — искам го цялото окървавено. Няма вече да работя.» Неведнъж, нощем, неговият демон ме сграбчваше и се валяхме по пода — борех се с него. По цели нощи ме дебнеше пиан из улиците или в домовете, за да ме плаши до смърт. «Сигурно ще ми прережат гърлото. Ще бъде отвратително.» О, тия дни, когато той се мъчи да скита с вид на престъпник!

Понякога говори на приятен жаргон за смъртта, която ни кара да се разкайваме, за наистина съществуващи нещастници, за изнурителен труд, за раздели, късащи сърцата. Във вертепите, където се опиянявахме, той плачеше, като гледаше тия край нас: скотове на нищетата. Вдигаше пияниците по тъмните улици. Бе милостив към всяка зла майка заради невръстните ѝ деца. Отиваше си миловиден като момиче след урок по вероучение. Преструваше се на човек, сведущ във всичко: търговия, изкуство, медицина. Следвах го навсякъде, така и трябваше!

Представях си цялата обстановка, с която мислено се обграждаше. Дрехи, драперии, мебели. Аз го дарявах с нови гербове — виждах го изцяло друг. Представях си всичко, което го трогваше — неща, които би искал да създаде за самия себе си. Когато ми се струваше, че умът му бездейства, аз го следвах в странните му и сложни начинания. Чак до края — все едно добри или лоши. Знаех, че никога няма да проникна в неговия свят. Колко дълги нощи съм бдяла

край неговото скъпо спящо тяло, с надеждата да разбере защо той толкова иска да избяга от реалността. Никой не е имал подобно желание. Предугаждах, без ни най-малко да се страхувам за него, че той може да бъде сериозна заплаха за обществото. Той може би знае тайните как да бъде променен животът. Не, той само ги търси — възразявах си аз. И тъй, милостта му е омагьосана и пленницата съм аз. И никоя душа не би имала тая сила — силата на отчаянието! — да издържи, да бъде закриляна и обичана от него. Впрочем не си го представях с друга душа. Всеки вижда, струва ми се, своя Ангел, Своя и никой друг. Бях в душата му като в дворец, изпразнен, за да не би да остане някой по-недостоеен от вас. Ето това е. Уви! Твърде много зависех от него. Но какво ли искаше той от моето съществуване, мрачно и презряно? Не ме направи по-добра — какво, че не ме умъртви! Гневна в своята скръб, аз му казвах понякога: «Аз те разбирам». Той свиваше рамене.

И тъй — докато моята скръб не спираше да ме гнети и аз все повече падах както в собствените си очи, така и в очите на тия, които биха искали да ме видят, ако не бях навеки и от всички обречена на забравя — аз все повече и повече жадувах за неговата доброта. Неговите целувки и приятелски обятия бяха истинско небе, мрачно небе, където аз влизах, където бих искала да остана. Захвърлена, бедна, глуха, няма и сляпа. Вече това ми ставаше навик. Виждах двама ни като две невинни деца, разхождащи се на воля из Рая на скръбта. Подхождахме си. Трогнати, ние се трудехме заедно. Но след една убийствена ласка той каза: «Колко странно ще ти се струва всичко, което си преживяла — само щом си отида оттук. Когато няма да ги има ръцете ми — да милват твоята шия. Нито моята гръд — да отпуснеш глава върху нея. Нито устните, целуващи очите ти. Защото един ден ще трябва да замина далече, много далече. После, аз трябва да помогна и на други. Това е мой дълг. Макар и да не е много приятно, скъпа». Веднага си представих. Той — заминал, аз — зашеметена, захвърлена сред най-ужасния мрак — смъртта. Заричах го да обещае, че няма да ме изостави. Правеше го десетки пъти... О, това обещание на любовник! Беше тъй лекомислено, както и моите думи: «Аз те разбирам».

О, никога не съм го ревнувала. Вярвам, не ще ме напусне. Какво ще стане с него? Той не умее нищо, няма никога да работи. Искане да

живее като сомнамбул. И само добротата и милостта му — стигат ли те, за да съществува в реалния свят? Понякога забравям колко съм окаяна. Той ще ме направи силна. Ще пътуваме, ще ловуваме из пустините. Ще спим по улиците на непознати градове. Без грижи, без мъки. Или ще се пробудя — и законите и нравите ще бъдат променени, благодарение на магическата му власт. Светът, оставайки същият, ще ме захвърли на моите желания, радости и безгрижие. О, живот, пълен с приключения, живот от детските книжки! За награда на моите страдания — ще ми го дадеш ли? Той не може. Не познавам идеала му. Каза ми, че съжалявал и се надявал. Това не бива да ме засяга. Говори ли с Бога? Може би трябва да се обърна към Бога? Аз съм на дъното на най-дълбоката бездна и съм забравила да се моля.

Ако той ми беше обяснил своите скърби, щях ли да ги разбера по-добре от неговите насмешки? Той ме напада, с часове ме кара да се червя за всичко, което би могло да ме трогне в света, и се дразни, когато плача.

«Виждаш ли този елегантен младеж, който влиза в красивата и спокойна къща? Казва се Дювал, Дюфур, Арман, Морис, дявол знае как. Една жена се беше обрела да обича този зъл идиот. Умря и сега навярно е светица на небето. Ще ме погубиш, както и той е погубил тази жена. Това е нашата участ. За нас — с милостивите сърца...» Уви! Имаше дни, когато всички действени хора му приличаха на играчки от гротескно бълнуване. Дълго се смееше. И ужасно. После отново се държеше като млада майка, като любима сестра. Ако не беше толкова див, щяхме да сме спасени! Но нежността му е не по-малко гибелна. Аз съм му покорна. Ах! Аз съм луда!

Някога може би той ще изчезне като по чудо. Но трябва да знам дали ще се възнесе на небето, за да видя успението на моя малък приятел!“

Странна двойка!

БЪЛНУВАНИЯ II

АЛХИМИЯ НА СЛОВОТО

За мене. Историята на една от моите лудости.

От много отдавна се хвалех, че притежавам всички възможни пейзажи, и намирах смешни знаменитостите на живописиста и на новата поезия.

Обичах идиотските картини, надписите над вратите, декорите, цирковите платнища, фирмите и селските шарени, овехтялата литература, църковния латински, еротичните, неграмотни книги, романите от бабините младини, приказките за феи, детските книжки, старите опери, глупавите припеви и наивните ритми.

Бленувах за кръстоносни походи, безплодни откривателски пътешествия, републики без събития, потушени религиозни войни, революции на нравите, преселения на племена и континенти. Вярвах във всички вълшебства.

Измислих цветовете на гласните. А — черно, Е — бяло, И — червено, О — синьо, Ю — зелено. Дадох формата и движението на всяка съгласна. Блазнах се, че с инстинктивните ритми съм открил поетическо слово, достъпно, днес или утре, за всички сетива. Запазих си тълкуването.

Отначало това бе опит. Пиших мълчания, нощи, отбелязвах неизразимото. Запечатвах главозамайването.

* * *

*Далече от стада, от птици, от жетварки,
какво ли пиех сред тревата, на колене,
от лешниците нежни наобиколен
сред марната мъгла от зной и здрач зелен?*

Какво от младата Оаза в дните жарки —
лещак без глас, трева без цвят под свода замъглен —
далече от дома, с кратунки жълто-ярки
съм пил? Златист ликьор, избликнал в пот по мен.

Напомнях фирмата на някой хан крайпътен.
Прогони буря зла небето, скри го в прах.
Водите в девствения пясък се преляха,
Бог с вятър, с лед замерваше потока мътен;

през сълзи гледах златото — но жаден бях.

* * *

До четири часа в зори
сънят любовен трае лете.
И мирис празничен въззет е
от вечер в сънните гори.

А долу между скели здрави,
под слънцето на Хесперидите,
работници, запретнали ръкави,
след миг ще видите.

Сред тая Пустош с мъх, с роса
стените гладки те гласят —
да изрисува там градът
фалшиви небеса.

Зарад работниците млади —
о, робите от Вавилон! —
Венеро, забравì наслади
и тях — душите върху трон.

Царице на Пастири, дай,

*ракия дай им — тъй са жадни
и за да вкусят все пак рай,
в морето взрени, чакат пладне.*

Поетическите вехтории заемаха голямо място в моята алхимия на словото.

Приучих се към простата халюцинация. Съвсем ясно виждах джамия на мястото на някоя фабрика, училище за барабанчици, ръководено от ангели, каляски по небесните пътища, зала на дъното на езеро, Чудовища, мистерии. Заглавие на водевил възправяше ужаси пред мен.

По-късно аз обясних своите магически софизми с халюцинацията на думите!

Накрая реших, че безпорядъкът на моята душа е свещен. Аз бях безделник, повален от тежка треска. Завиждах на животните заради тяхното блаженство: на гъсениците — тая невинност на райските преддверия, на къртиците — сънят на девствеността!

Моят характер ставаше все по-злъчен. Казвах сбогом на тоя свят във вид на романи:

ПЕСЕН ЗА НАЙ-ВИСОКАТА КУЛА

*Да настъпи, да настъпи
време с дни, за всички скъпи.*

*Търпях — ще помня вечно
каквото изтърпях.
Кръжат в небе далечно
страдания и страх.
И жаждата болнава
в кръвта ми здрач сгъстява.*

*Да настъпи, да настъпи
време с дни, за всички скъпи.*

Тъй буйната поляна,

*потънала в мечти,
от мириси пияна
обраства и цъфти
и от мухи зловонни
противен звън се рони.*

*Да настъпи, да настъпи
време с дни, за всички скъпи.*

Обикнах пустинята, изпепелените градини, посърналите дюкянчета, хладките питиета. Влачех се по вонящите улички и притворил очи, се подлагах на слънцето — бога на огъня.

„Генерале, ако е останало поне едно старо оръдие върху твоите срутени бастиони, бомбардирай ни с буци спечена пръст. Бий по стъклата на бляскавите магазини, по салоните. Накарай града да яде своя прахоляк. Водостоците да зеленият. Изпълни будоарите с пламтяща рубинена прах.“

О! Мухата, опиянена от кръчмарския писоар, влюбена в буренака, разложена от едничък лъч!

глад

*Ако имам вкус, то значи: няма ни
пръст да ми омръзне, нито камъни.
Вечно, винаги до днес съм ял
въздух, възлища, скали, метал.*

*Вървете си, пасете, гладове,
моравата от гласове.
От грамофончета отрова жива
да ви опива.*

*Яжте сух чакъл с години,
камъни от църквите старинни,
камъчета от градини стари,
хлябове, посети в сивите долчини.*

* * *

*Вълкът вие под листата,
плюе чудна перушина
от закуската богата:
тъй се ям, че ще загина.*

*Плодове, салати свежи
чакат нечия закуска;
паякът, опънал мрежи,
само теменужски хруска.*

*Да спя! Да вра сред самотата
в олтарите на Соломон.
Тече бульонът по ръждата
и смесва се с Кедрон.*

Най-после — о, щастие, о, разум — аз отделих от небето лазура
и видях, че е черен, и заживях: златиста искра от природната светлина.
От радост лицето ми ставаше шутовско и объркано до невъзможност:

*Открита е тя!
Какво? Вечността.
Един океан,
със слънце залян.*

*Пази, мой дух вечен,
обета свещен
в самотните нощи,
в пламтящия ден.*

*Презри забележки,
стремежи човешки
и порив всеобщ!*

И литвай според...

*Към нова надежда
днес път не извежда.
Наука, търпение
са само мъчение.*

*Нов ден не изгрява.
И дълг е, жарава,
за теб да пламтиш
с атлазен пламтеж.*

*Открита е тя!
Какво? Вечността.
Един океан,
със слънце залян.*

Превърнах се в баснословна опера. Видях, че всички същества са под фаталния знак на щастието: действието не е животът, а начин да се пилее някаква сила. И раздразнение. Моралът е слабостта на нашия мозък.

На всяко създание — мислех си — му подхождат още няколко други живота. Този господин не знае какво прави. Той е ангел. А онова семейство е кучешко котило. Пред няколко души разговарях високо с един миг от предишните им животи. И тъй, аз обикнах една свиня.

Никой от софизмите на лудостта — лудостта, която затварят — не беше забравен от мен. Бих могъл да ги преразкажа всичките, посветен съм в системата.

Моето здраве бе застрашено. Ужасът настъпваше. Потъвах в съня за по няколко дни и пробудил се, продължавах най-тъжните сънища. Бях вече узрял за края и по път, изпълнен с опасности, моята слабост ме водеше към пределите на света и Кимерия, родината на мрака и вихрите.

Трябваше да пътувам, за да разпръсна всички вълшебства, стълпили се над моя разсъдък. Над морето, което обичах — сякаш трябваше да ме измие от мръсотииите, — виждах как се издига

спасителният кръст. Бях прокълнат от небесната дъга. Щастието беше моята фаталност, моите угризения, моят червей: животът ми винаги ще бъде твърде безкраен, за да бъде обречен на силата и красотата.

Щастието! Зъбът му, сладостен до премала, ме предупреждаваше при първи петли — *ad matutinum* и *Christus venit* — в най-мрачните градове.

*О, замъци, о, старини!
Духа си кой не оскверни?
Аз зная цялата магия
на щастието — и не крия.*

*И тъй — прослава, щом подел
е песен галският петел.*

*Аз нямам повече стремежи —
то моя път в света бележи.*

*С душа и плът е прелестта,
усилията пръсна тя.*

О, замъци, о, старини!

*Часът на бягството — уви! —
ще дойде да го умъртви.*

О, замъци, о, старини!

Всичко това е минало. Вече зная как да приветствам красотата.

НЕВЪЗМОЖНОТО

Ах! Моят живот, когато бях дете, големият път през годините, свръхестествено строг, по-безкористен от най-добрия просяк, горд, че нямам нито роднина, нито приятел — колко глупаво беше това. Едва сега го разбирам.

Имах право да презирам тези хорица, непропускащи случая да се отдават на ласки, пагубни за чистотата и здравето на нашите жени, които днес роптаят срещу нас.

Имах право за цялото мое презрение: след като съм побягнал.

Аз съм побягнал!

Нека да обясня.

Вчера все още въздишах: „Небе! Премного ли сме прокълнатите тук — долу! От дълго време съм в тяхното гъмжило! Познавам ги до един. Веднага се разпознаваме. Отвращаваме се един от друг. Милосърдието ни е чуждо. Но сме вежливи. Нашите отношения със света са твърде прилични“. Нима е чудно? Светът! Търговците! Наивниците! Ние не сме опозорени. Но избраниците — как биха ни възприели те? И тъй, има хора весели и свадливи, лъжеизбраници, щом ни трябва смирение и смелост, за да приближим до тях. Това са единствените избраници. Те не ни благославят!

Намерил в себе си макар и за две пари разум — това минава бързо! — виждам откъде идват моите несгоди: проумях твърде късно, че ние живеем на Запад. Блатата на Запада! Не че за мене светлината е помръкнала. Формата — изчерпана. Движението — объркано!... Добре! Ето че моят дух иска на всяка цена да се обремени с всичките жестоки превратности, които е претърпял духът след залеза на Изтока. Исква го моят дух!

... Моят разум — за две пари — се изчерпа! Духът е власт и той ми повелява да бъда на Запад. Би трябвало да го накарам да млъкне, за да става, каквото аз искам.

Пратих по дяволите палмите на мъчениците, лъчите на изкуството, гордостта на изобретателите, жарта на грабителите. Пак

съм на Изток, при изначалната, вечната мъдрост. Навярно това е мечтата на грубата леност!

При това съвсем не мислех за тая наслада — да се изплъзна от страданията на съвремието. Нямах предвид изродената мъдрост на Корана. Но не е ли истинско мъчение това, че след като науката възвести Християнството, човек се самозалъгва, доказва очевидното, надува се от удоволствието да повтаря все същите доводи — и живее само така. Мъчение — изтънчено и глупаво. Извор на моите духовни бълнувания. Навярно Природата би могла да се отегчава. Г-н Прюдом е роден заедно с Христос.

Но не е ли така, понеже отглеждаме мъгли! Поглъщаме треската заедно с водните зеленчуци. И пианството, и тютюнът, и невежеството, и предаността — не е ли всичко твърде далече от мислите, от мъдростта на Изтока, нашата прародина? Защо е този съвременен свят, щом са измислени подобни отрови?

Хората на Църквата ще рекат: това се подразбира. Но вие говорите за Едема. А нищо няма за вас в историята на източните народи. Истина е: точно за Едема си мислех. Какво е за моите блянове чистотата на древните раси!

Философите: светът няма възраст. Човечеството се мести, толкова е просто. Вие сте на Запад, но имате право да живеете във вашия Изток — толкова древен, колкото ви се иска — и да живеете там добре. Не се предавайте. Философи, вие сте рожби на своя Запад.

Дух мой, пази се! Никакви опити за насилствено спасение. Упражнявай се! Ах, твърде бавно напредва за нас науката!

Но аз забелязвам, че моят дух спи.

Ако можеше и занапред да е винаги достатъчно буден — бихме стигнали по-бързо до истината, която може би ни обгражда със своите плачещи ангели. Ако беше буден до този момент, не бих отстъпил пред гибелните инстинкти — в едно отколешно време!... Ако винаги е бил достатъчно буден, бих плувал в дълбока мъдрост...

О, чистота! Чистота!

Това е мигът на пробуждане, който ме дари с видението на чистотата! Чрез духа се достига до Бога.

Разкъсваща злочестина!

СВЕТКАВИЦАТА

Човешкият труд! Експлозия, която озарява от време на време моята бездна.

„Нищо не е суета. Напред — за науката!“ — крещи съвременният Еклезиаст, тоест Всичко живо. И все пак труповете на злобните и ленивите се сгромолясват върху сърцата на другите! Ах! Живо, малко по-живо! Там, отвъд нощта. Тези бъдещи вечни възмездия — ще ни убегнат ли?

Какво мога да сторя аз? Познавам труда. Но науката е твърде тромава. Нека молитвата да препуска и светлината да гърми... Всичко е пред очите ми. Твърде просто и толкова горещо. И без мене ще мине. Зная дълга си. Ще се гордея като мнозина — стига да го изоставя.

Животът ми е прахосан. И тъй, да се преструваме, да безделничим, о, милосърдие! И ще живеем сред развлечения. Бленувайки чудовищни страсти и фантастични вселени, жалейки се, ругаейки привидността на света: въжеиграч, просяк, артист, бандит — свещенослужител! На болничното ми ложе мирисът на тамян ме лъхна още по-силно. Страж на свещените благовония, изповедник и мъченик...

В това виждам аз моето мръсно детско възпитание. Какво толкова! Бил съм на двайсет години, другите да не би да не са...

Не! Не! Сега се опълчвам срещу смъртта! Трудът изглежда твърде лек за моята надменност: моята измяна към този свят ще бъде едно изтезание, но много за кратко. В последния момент ще нападам наляво, надясно...

Тогава — о, моя скъпа, бедна душа, няма ли да загубим с теб вечността?

УТРИН

Нямах ли някога младост приветлива, героична и приказна, че да я запиша върху златни страници — какво щастие! За какво престъпление, за каква ли заблуда заслужих своето днешно безсилие? Вие, които твърдите, че животните ридаят от скръб, че болните се отчайват, че мъртвите сънуват злини, опитайте се да разкажете за моето падение и за моя сън. Аз не мога, и последният просяк, с безконечните му Pater и Ave Maria, ще го обясни по-добре. Отучих се да говоря.

Но днес вече вярвам, че съм завършил разказа си за моя ад. Това бе истински ад, древният ад, чиито порти отвори Синът човечески.

В същата тая пустиня, в същата нощ пред уморените ми очи неизменно изгрява сребрилата звезда, макар от това да не се вълнуват тримата влхви: сърцето, душата, умът — тия Царе на живота. Кога ще отидем, отвъд планини и морета, за да поздравим рождеството на новия труд, новата мъдрост, бягството на тираните и на демоните, края на суеверията, да боготворим — ние първи! — Рождеството на земята!

Песента на небето! Походът на народите! Роби, да не проклинаме живота.

СБОГОМ

Есен е вече! Но защо да жалим за вечното слънце, щом сме се заели с откриването на божествената светлина — далече от хората, които умират заедно със сезоните.

Есен. Нашата ладия, извисила се сред неподвижните мъгли, поема към пристана на нищетата — огромния град под небе, опръскано с огън и кал. Ах, прогнилите дрипи, и хлябът, разкиснат от дъжд, пиянството, хилядите страсти, които са ме разпънали. Няма ли да изчезне тази ламя, повелителка на милиони души и мъртви тела, чакащи Страшния съд! Виждам пак своята кожа, разяждана от кал и от чума, косите и мишниците си, пълни с червеи, и един, още по-едър червей, в сърцето. Виждам се проснат сред непознати без възраст, без чувства. Бих могъл там да умра... Ужасяващи спомени! Нищетата ме отвращава.

Боя се от зимата, времето на комфорта!

Понякога виждам в небето безкрайни крайбрежия, населени с бели ликуващи народи. Огромен златен кораб издига над мене своите пъстроцветни флагове, диплени от утринен вятър. Аз създадох всичките празници, всички триумфи и драми. Опитах се да измисля нови цветя, нови звезди, нова плът и нови езици. Мислех, че вече имам свръхестествени възможности. И какво? Ще трябва да погребва въображението си, своите спомени. Свършено е с чудната слава на артист и на разказвач!

Аз! Аз, нарекъл себе си маг или ангел, останал без капка морал, съм запратен на земята, за да търся своето призвание в обятията на грубата реалност! Селянин!

Нима съм измамен? Нима милостта за мен е сестра на смъртта?

Какво пък, ще поискам прошка за това, че съм се хранил с лъжи. Е, на път!

Но няма приятелска ръка! И откъде да чакам подкрепа?

Да, новият час е — най-меко казано — твърде строг.

Защото мога да кажа, че съм спечелил победата. Скърцането със зъби, съскането на огъня, чумавите въздишки са обуздани. Всички гнусни спомени — заличени. Моите последни съжаления ме напускат — завистта към просяците, към разбойниците, към приятелите на смъртта, към всички слабоумни в света. Прокълнати, ако можех да отмъстя за себе си!

Трябва да бъдеш непременно съвременен.

Никакви псалмопения. Всяка завоювана стъпка трябва да се отстоява. Ужасна нощ! Засъхналата кръв дими по лицето ми. Нищо не остава след мен освен този кошмарен храст!... Душевната борба е също тъй груба, както и битката между хората. Съзерцанието на правдата е наслада, но само за Бога.

Това е навечерието. Да приемем всички приливи на силата и на истинската нежност. И призори, въоръжени с пламтящо търпение, ще влезем в бляскавите градове.

Защо ли споменах за приятелска ръка? Прекрасно предимство е, че мога да се надсмея над старите измамни страсти, даzakлеймя лъжливите двойки: видях аз — долу — женския ад! И ще ми бъде позволено да обладавам истината — в една душа и в едно тяло.

април-август 1873

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.